

17. TS 7596-EN ISO 5155 Ev İçi Soğutma Araçları-Dondurucu Gıda Depolama Kabinleri ve Gıda Dondurucuları-Karakteristikleri ve Test Yöntemleri
18. TS-87-EN ISO 7371 Buzdolapları
19. TS 8943 IEC 60350 Ev İçi Elektrikli Fırınlar ve Kuzinelerin Performance Ölçüm Yöntemleri
20. TS 8991 Prizmatik Çelik Tanklar (Benzin ve Dizel Benzinin Yerüstünde Depolanmasına İlişkin)

3.16. Sanayi Politikaları

I-ÖNCELİK TANIMI

a) Mevcut Durum

İmalat sanayiinin cari fiyatlarla GSYİH içindeki payı 1999 yılında yüzde 19,2, sivil istihdam içindeki payı ise yüzde 14,1 dir.

Geçmiş yıllarda, makroekonomik istikrarın sağlanamaması ve buna bağlı olarak yüksek enflasyondan kaynaklanan sorunlar, sanayinin rekabet gücünü ve gelişmesini olumsuz yönde etkilemiştir. 1994 yılında Türk ekonomisinde yaşanan ekonomik krizin ardından imalat sanayii üretiminde gözlenen hızlı artış eğilimi 1998 yılının ikinci çeyreğine kadar devam etmiştir. Bu tarihten itibaren, 1997 yılında Güneydoğu Asya ülkelerinde ortaya çıkan küresel krizin, 1998 yılında Rusya krizi ile derinleşmesi sonucu, bavul ticareti dahil, dış talepteki gerileme yanında finansman imkanlarındaki daralma ve yurt içinde reel faizlerdeki artış nedenleriyle imalat sanayii üretim artış hızı yavaşlama eğilimine girmiştir. 1999 yılında, uluslararası krizin etkilerinin ve finansman sorunlarının devam etmesinin yanında imalat sanayiindeki kuruluşların büyük bölümünün bulunduğu Marmara bölgesindeki depremlerin neden olduğu hasarın etkisiyle imalat sanayii üretiminde gerileme gözlenmiştir. 2000 yılında ise bu depremlerin ekonomik etkilerinin giderilmeye başlanması ve uygulamaya konulan makroekonomik programın etkisiyle imalat sanayii üretimi tekrar artış eğilimine girmiştir.

Bu gelişmeler ışığında imalat sanayii üretimi 1996-97 döneminde ortalama yüzde 9, 1998 yılında yüzde 0,9 oranında artmış, 1999 yılında yüzde 4 oranında gerilemiştir. 2000 yılının ilk yarısında ise üretim yüzde 3,3 artmıştır.

Stratejik alanlar hariç kamu sektörünün imalat sanayiinden çekilmesine yönelik özelleştirme uygulamalarına önem verilmiş, sanayi ürünlerinin kalitesinde, standardizasyonunda ve modern teknoloji kullanımında olumlu gelişmeler sağlanmıştır. İmalat sanayii sabit sermaye yatırımlarının yaklaşık yüzde 95'i özel kesim tarafından gerçekleştirilmekte, kamu kesimi ise, özelleştirme

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

politikaları uyarınca, son yıllarda ağırlıklı olarak idame-yenileme ve modernizasyon nitelikli yatırım yapmaktadır.

1999 yılında imalat sanayii ithalatı 35,4 milyar dolar olmuştur. İmalat sanayii ürünleri ithalatı içinde ağırlıklı bir yere sahip olan yatırım malları ithalatının payı 1999 yılında yüzde 52,7 olmuştur.

1997 yılının ortalarında çıkan Asya krizine 1998 yılının bahar aylarında başlayan ve giderek yoğunlaşan Rusya krizinin de eklenmesi, sanayi ürünleri ihracatımızı olumsuz etkilemiş ve 1999 yılında imalat sanayii ihracatı 25,2 milyar dolar olmuştur.

İmalat sanayii ihracatı ağırlıklı olarak geleneksel ihraç sektörleri olan gıda, dokuma-giyim ve demir-çelik ürünlerinden oluşmaktadır. Bu sektörlerin imalat sanayii ihracatı içindeki payı 1999 yılında yüzde 55,5 olmuştur. Ayrıca, karayolu taşıtları, elektronik ve makina imalat sektörleri son yıllarda payları önemli ölçüde artan sektörler olarak dikkati çekmektedir. Ancak sanayi yapısının ve teknoloji düzeyinin geliştirilmesine olan ihtiyaç devam etmektedir.

AB ile gerçekleştirilen Gümrük Birliği çerçevesinde, imalat sanayii önemli ölçüde dış rekabete açılmıştır.

Gümrük Birliğinin yürürlüğe girdiği 1996 yılından itibaren 5 yıllık bir süre içerisinde AB'nin üçüncü ülkelere karşı uygulamakta olduğu tercihli rejimleri üstlenerek, çeşitli ülkelerle sanayi ürünlerini de kapsayan Serbest Ticaret Anlaşmaları imzalanmıştır.

Gümrük Birliğinin sağlanmasıyla birlikte dış ticaret politikaları açısından AB'ye büyük ölçüde uyum sağlanmış ve AB kaynaklı ithalatın genel ithalat içindeki payının 1993-95 ve 1996-99 dönemleri kıyaslandığında, yüzde 47'den, yüzde 52'ye çıktığı görülmüştür.

Gümrük Birliği sonrasında AB'ye yönelik ihracatımızın toplam ihracat içerisindeki payında önemli bir artış gözlenmemiştir. 1993-95 döneminde çoğunluğunu sanayi ürünlerinin oluşturduğu AB'ye yönelik ihracatın genel ihracatımız içindeki payı yüzde 49 iken 1996-99 döneminde bu pay yüzde 50,1 olarak gerçekleşmiştir.

1996-99 döneminde izin verilen yabancı sermaye yatırımı 8.850 milyon dolar ve gerçekleşen giriş ise 3.599 milyon dolar olmuştur. İmalat sanayiinde verilen izinlerin toplam izinler içindeki payı 1996 yılında yüzde 16,7, 1997 yılında yüzde 52,0, 1998 yılında yüzde 61,8 ve 1999 yılında yüzde 66,1 olmuştur. İmalat sanayiinde toplam yabancı sermaye girişi içinde en çok paya sahip olan başlıca sektörler karayolu taşıtları, gıda, çimento, kimya ve tütün sanayileridir.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

Rekabetçi piyasa oluşturulmasına, istihdama, girişimciliğin geliştirilmesine, ve gelir dağılımına olumlu etkileri ile talep değişmelerine kolay uyum sağlamaları açısından KOBİ'lerin geliştirilmesi önemini korumaktadır.

Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında karar ile mal ve hizmet üretiminin yanısıra, Ar-Ge, teknopark, çevre koruma, Bilim Teknoloji Yüksek Kurulunca belirlenen öncelikli teknolojik yatırımlarla, küçük ve orta boy işletmelere destek sağlanmasına yönelik düzenlemeler yapılarak, mevzuatın Türkiye'nin uluslararası yükümlülüklerine uyumlu hale getirilmesi amaçlanmaktadır.

Sanayide kalite ve standardizasyonun geliştirilmesi amacıyla TS-EN-ISO 9000 kalite güvencesi sistemlerinin yaygınlaştırılması yanında, AB'ye uyum çerçevesinde Türk standartlarının Topluluk standartlarına göre oluşturulması çalışmaları sürdürülmektedir.

Amacı laboratuvar belgelendirme ve muayene hizmetlerini yürüterek yurt içi ve yurt dışı kuruluşları akredite etmek ve bu kuruluşların belirlenen ulusal ve uluslararası standartlara göre faaliyetlerde bulunmalarını ve bu suretle ürün/hizmet, sistem, personel ve laboratuvar belgelerinin ulusal ve uluslararası alanda kabulünü sağlamak olan Türk Akreditasyon Kurumunun (TÜRKAK) oluşturulmasıyla ilgili 4457 sayılı Kanun 1999 yılında yürürlüğe girmiştir. Halen, Kurumun teşkilatlanma çalışmaları devam etmektedir.

Dışa açık, AB sanayiine entegre olmuş büyük firmalar bulunmakla birlikte, Türk sanayii, önemli oranda KOBİ ağırlıklı, teknoloji üretim kapasitesi düşük düzeyde, siparişe Ar-Ge yaptırma geleneği gelişmemiş, patent sayısı ve “know-how” transferi yetersiz ve kalite altyapısı tam oluşmamış bir yapıdadır.

Türk sanayii, yukarıda zikredilen konjonktürel nedenler ve KOBİ ağırlıklı yapısı nedeniyle, gümrük birliği koşulları altında, ithalattaki gelişmeyle kıyaslandığında, istenilen başarıyı sağlayamamıştır. Gümrük birliği, beklenildiği gibi karşılıklı ticaret hacminde, başlangıçta AB tarafının lehine bir gelişmeye neden olmuş ve 1992 yılına kadar yılda 2-2,5 milyar Dolarlık düzeylerde gerçekleşen Türkiye'nin AT karşısındaki dış ticaret açığı, 1993 yılından itibaren gerçekleştirilen son gümrük indirimleri ve 1996 yılından itibaren gümrüklerin sıfırlanması nedeniyle, geometrik bir şekilde artarak, 1997 yılında 12,6 milyar dolar ile tepe noktasına ulaşmıştır. 1993-1999 döneminde Türk sanayisi de AB karşısında 7.6 milyar dolarlık ihracat düzeyinden 14 milyar dolarlık bir ihracat düzeyine ulaşmışsa da, ortak ticaret hacminde başlangıçta sahip olduğu %43'lük ihracat payının, Türk ekonomisinin daraldığı yıllar dışında %33'lere kadar gerilemesi, sanayinin yeni koşullara adaptasyonunun tamamlanarak yeterli düzeyde gelişmesinin sağlanamadığını ortaya koymaktadır.

Gümrük birliğinin tesis edilmesi sırasında AT tarafınca açıklanan mali deklarasyonla, diğer bazı amaçların yanında, yeni rekabet ortamına Türk sanayi sektörünün uyumunun sağlanması için de Türkiye'nin önemli miktarda mali

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

kaynağa ve özellikle uzun vadeli krediler ve teknik yardıma ihtiyaç duyacağı tespit edilmiştir. Aynı deklarasyonda, sıralanan bazı mali yardım unsurları arasında yer alan bir kalem ise özellikle gümrük birliğinin etkileri karşısında rekabet gücünün geliştirilmesi amacına bağlanmış olan AYB kredileri olmuştur. Ancak AB tarafı bugüne kadar Türkiye'ye gümrük birliğinin etkilerine yönelik desteği sağlamamıştır.

1998 yılında ortaya atılan Türkiye için Avrupa Stratejisi kapsamında geliştirilen Sanayi Stratejisi bir perspektif olarak Türk sanayisinin uyum ihtiyaçlarını yansıttığı gibi bu konuda AB tarafınca sorumlu ve sağduyulu bir adımın da ilk işaretini teşkil etmişse de bu çalışmanın uygulama aşamasına geçilmemiştir.

Orta Vadeli Öncelikler

Türkiye'nin VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında öngörülen sanayi politikaları aşağıda belirtilmiştir:

İmalat sanayiinin dışa dönük bir yapı içinde rekabetgücünün artırılması amaçlanmaktadır.

Türk sanayii; yerel kaynakları harekete geçiren, çevre normlarına uygun üretim yapan, tüketici sağlığını ve tercihlerini gözeten, yüksek nitelikli işgücü kullanan, çağdaş işletmecilik anlayışını uygulayan, Ar-Ge'ye önem veren, teknoloji üreten, özgün tasarım ve marka yaratarak uluslararası pazarlarda yerini alan bir yapıya kavuşturulacaktır.

Bilgi ve teknoloji yoğun nitelik taşıyan savunma ve havacılık, makina imalat, kimya, elektronik sanayilerinin geliştirilmesi, sanayide ileri teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması; geleneksel sanayilerin rekabetgücünün artırılması hedeflenecektir.

Devlet, uluslararası kurallar çerçevesinde sanayiye destekleyici, piyasaları düzenleyici ve denetleyici rolünü güçlendirecek, bazı stratejik konular dışında sanayiden çekilmeyi sürdürecektir.

İmalat sanayiinde, bilgi ve iletişim teknolojileri başta olmak üzere Ar-Ge, yeni ürün ve teknoloji geliştirme, çevre koruma, küçük ve orta boy işletmelerin gelişmesi, istihdam yaratma ve bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılmasına yönelik yatırımların desteklenmesine devam edilecektir.

İşletmelerin yönetim ve finansman yapılarının iyileştirilmesine, üretimde yeni teknolojilerin, bilgi teknolojilerinin, esnek üretim ve tedarik planlaması sistemlerinin kullanımının yaygınlaştırılmasına, ulusal ve uluslararası düzeyde firmalararası işbirliğine önem verilecektir.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

Sanayide rekabetgücünün artırılması ve ürünlerimizin AB pazarında serbest dolaşımını sağlamak üzere, Türk Akreditasyon Kurumu kısa zamanda çalışır hale getirilecek ve ulusal kalite altyapısı tamamlanacaktır.

Plan, rekabetçi bir ekonomik yapının geliştirilmesi yoluyla sürdürülebilir kalkınmayı, teknoloji yeteneğinin yükseltilmesini, insan kaynaklarının geliştirilmesini, etkin bir kamu yönetimini hedef almaktadır. Bu hedef doğrultusunda; Ar-Ge harcamalarının artırılmasına, girişimciliğin, KOBİ'lerin desteklenmesine, rekabetçi bir ortamın geliştirilmesine öncelik verilecektir.

Yatırımların desteklenmesinde; AB uygulamaları da dikkate alınarak, değişen iç ve dış piyasa şartlarına uyum sağlamak üzere, daha etkin araçların kullanılması, bürokrasinin azaltılması, şeffaflık, genellik ve yansızlık temel ilke olacaktır.

KOBİ'lerin uluslararası piyasalarda yoğun rekabet koşullarına uyum sağlamaları, uluslararası pazarlama, tanıtım ve ticari bilgiye ilişkin eksikliklerini gidermeleri amacıyla Sektörel Dış Ticaret Şirketleri modelinin teşvikine devam edilecektir. Ayrıca, KOBİ'lerin organizasyon yapıları içinde pazarlama ve ihracat birimlerinin oluşturulması yönünde gerekli danışmanlık ve destek hizmetleri sağlanacaktır.

VIII. Plan döneminde AB ile sermaye, teknoloji ve ticari işbirliği imkanları geliştirilecektir.

Sanayinin teknoloji kapasitesinin geliştirilmesi amacıyla, bir entegrasyon içinde, üniversite-sanayi işbirliğinin yaygınlaştırılması, teknoloji destek ve geliştirme merkezleri, yeni teknoparklar ve teknoloji enstitülerinin kurulmalarının desteklenmesi ve Ar-Ge desteklerinin artırılması sağlanacaktır.

Demir Çelik Sanayii

1980 yılından sonra uygulanan dışa dönük ekonomi politikaları, demir ve çelik sanayiindeki yatırım kararları üzerinde etkili olmuştur. Daha çok dış talebe göre şekillenen yatırımların uzun ürünlerde yoğunlaşması sonucunda, uzun ürünlerde net ihracatçı, yeterli yatırım yapılamayan yassı ve vasıflı çelik ürünlerinde ise, net ithalatçı bir yapı oluşmuştur. Yatırım süresinin entegre tesislere göre daha kısa ve ilk yatırım maliyetinin daha düşük olması nedeniyle demir ve çelik sanayiinde yapılan yatırımlar ark ocaklı tesislerde yoğunlaşmış ve bu tesisler üretim kapasitesinin yüzde 70'ini oluşturmuştur.

Artan iç ve dış talebi karşılamak üzere toplam ham çelik üretim kapasitesi hızlı bir gelişmeyle 1999 yılında 20 milyon tona ulaşırken, toplam üretim 14,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Bu üretimin 5,1 milyon tonu entegre demir-çelik tesislerine, 9,2 milyon tonu ark ocaklı tesislere aittir. Nihai ürünler dikkate alındığında, bu üretimin 11,5 milyon tonu uzun, 2,6 milyon tonu yassı, 0,2 milyon tonu vasıflı çelik üretimine yöneliktir. Üretim 3 entegre tesis ve 15

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

ark ocaklı tesiste gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, yerli ve ithal yarı ürünlerin işlendiği özel kesime ait haddehaneler faaliyet göstermektedir.

1980 yılında ham çelik eşdeğeri olarak 72 kg olan kişi başına çelik tüketimi 1998 yılında 194 kg'a ulaşmış ancak, genel ekonomik durgunluğa bağlı olarak çelik talebinde ortaya çıkan daralma sonucunda kişi başına ham çelik tüketimi 1999 yılında 161 kg'a gerilemiştir.

1999 yılında uç ürünler cinsinden toplam uzun ürünler üretimi 10,9 milyon ton olmuş ve bunun 5,6 milyon tonu ihraç edilirken, 0,3 milyon ton ithalat yapılmıştır. Aynı yıl içerisinde uç ürün olarak toplam 3,5 milyon ton yassı ürün üretilerek 2,5 milyon ton ithalat yapılırken, 0,6 milyon ton ihracat gerçekleşmiştir. Vasıflı ve özel çelik üretimi ise 0,2 milyon ton olurken, 0,3 milyon ton ithalat yapılmıştır. Üretim ve tüketim yapısı incelendiğinde, Türk demir ve çelik sanayiinin yapısal sorunlarının varlığı hemen göze çarpmaktadır. İç tüketime göre daha yüksek bir üretim potansiyeli olan uzun ürünlerde net ihracatçı, yeterli yatırım yapılamadığı için toplam üretim kapasitesi iç tüketimi karşılamaya yetmeyen yassı ve vasıflı çelik ürünlerinde ise, net ithalatçı bir yapı söz konusudur.

Son yıllarda, Güneydoğu Asya ülkelerinde yaşanan kriz nedeniyle bölgeye yapılan demir-çelik ürünleri ihracatında büyük gerileme olurken, krizin global bir nitelik kazanması sonucunda ihracat zorlaşmış, demir-çelik ürünlerinin fiyatları da önemli ölçüde düşmüştür. Global krizin etkilerinin derinleşmesi ve 1999 yılında yaşanan deprem felaketi sonrasında iç talep daralması nedeniyle ihracatın miktar olarak artmış olmasına rağmen fiyatlardaki gerileme sonucunda toplam ihracat gelirinde azalma olmuştur.

Demir ve çelik sanayii açısından son yıllardaki en önemli gelişme, AT ile Gümrük Birliği paralelinde 1996 yılında Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) ile bir serbest ticaret anlaşması imzalanmasıdır. AKÇT anlaşmasının imzalanmasıyla, demir ve çelik sanayiinin dış rekabete açılma sürecinde önemli bir aşama kaydedilmiştir. İmzalanan anlaşma ile demir ve çelik sanayiine sağlanan devlet yardımları çevre, Ar-Ge, kapasite indirimine yönelik teşvikler ve kapasite indirimi sonucunda işten çıkarılan işçilere verilen sosyal yardımlarla sınırlı kalmış ancak, Türkiye'nin, beş yıl süre ile yeniden yapılanma ve ürün dönüşümüne yönelik yatırımlara devlet yardımı vermeye devam etmesi kabul edilmiştir. Gümrük vergileri 3 yıllık bir geçiş dönemi için tedricen azaltılan demir-çelik ürünlerinde 1999 yılından itibaren nominal koruma oranlarının sıfırlanmasıyla, AB çıkışlı demir-çelik ürünlerinin ithalinde alınan vergiler tamamen kaldırılmıştır. Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra Topluluk ile Türkiye arasındaki demir-çelik ürünleri ticaretinde önemli gelişmeler gözlenmiştir.

Ark ocaklı tesislerdeki özel kesim ağırlıklı mülkiyet yapısına karşılık entegre tesislerde kamu kesiminin ağırlığı daha fazladır. Buna bağlı olarak son yıllarda

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

demir ve çelik sanayiine yapılan yatırımlar ağırlıklı olarak özel kesim tarafından gerçekleştirilmiştir.

Sektördeki en küçük entegre tesis özelliğini taşıyan Kardemir başarılı bir uygulamayla 1995 yılında özelleştirilmiş ve tesislerin modernizasyonuna yönelik çalışmalar sürdürülmüştür. Kardemir'in özelleştirilmesinden sonra, sektördeki özelleştirme çalışmaları beklenen hızda devam etmemiştir. 1998 yılında, ikinci büyük entegre tesis olan İsdemir, halen tamamı uzun ürün üretimine yönelik olan tesislerin bir kısım üretiminin yassı ürüne dönüştürülmesini sağlayacak bir dönüşüm yatırımı yapılmak üzere özelleştirme kapsamına alınmıştır ve özelleştirme çalışmaları devam etmektedir. Vasıflı ve özel çelik üretimine yönelik Asil Çelik ise 2000 yılında özelleştirilmiştir. Yassı ürüne yönelik üretimin yapıldığı ve Türkiye'nin en büyük entegre tesisi olan Erdemir'in özelleştirme çalışmaları devam etmektedir.

AKÇT anlaşmasının imzalanmasıyla, demir ve çelik sanayiinin dış rekabete açılma sürecinde önemli bir aşama kaydedilmiştir. Demir-çelik ürünlerinin iç piyasadaki satışları tam rekabetçi bir ortamda sürdürülmekte, fiyatlar iç ve dış talebe göre oluşmaktadır.

b) AB Müktesebatı

Program ve İstatistikler

1. 31996D0413 / OJ L 167 06.07.96 s.55 / 96/413/EC: Avrupa sanayiinin rekabet gücünün güçlendirilmesi için bir Topluluk eylem programının uygulanması hakkında 25 Haziran 1996 tarihli Konsey Kararı

Demir ve çelik endüstrisi

2. 31966D0021(01) / OJ 219 29.11.1966 s.3725 / 66/21/ECSC: AKÇT Yüksek Otoritesi: Çelik endüstrisindeki işletmelerin, faturalı fiyatların iadelerini veya çelik ürünlerinin dağıtımını yapmalarını isteyen 16 Kasım 1966 tarih ve 21-66 sayılı Karar
3. 31953D0030 / OJ L 0006 04.05.1953 s.109 /53/30/ECSC: AKÇT Yüksek Otoritesi: Kömür ve çelik ortak pazarında Antlaşmanın 60 (1) Maddesince yasaklanan uygulamalar hakkında 2 Mayıs 1953 tarih ve 30-53 sayılı Karar
4. 31953D0031 / OJ L 006 04.05.1953 s.111 / 53/31/ECSC: AKÇT Yüksek Otoritesi: Çelik endüstrisindeki işletmelerce uygulanan fiyat listelerinin yayımlanması ve satış koşulları hakkında 2 Mayıs 1953 tarih ve 31-53 sayılı Karar
5. 31954D0037 / OJ L 018 01.08.1954 s.470 /54/37/ECSC: AKÇT Yüksek Otoritesi: Fiyat listelerinin yayımlanması ve çelik endüstrisindeki işletmeler tarafından Antlaşmanın III.Ekine uygun olarak özel çeliklerin

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

satışına uyguladıkları satış koşulları hakkında 29 Temmuz 1954 tarih ve 37-54 sayılı Karar

6. 31954D7037 / OJ L 018 01.08.1954 s.470 / 54/7037/ECSC: AKÇT Yüksek Otoritesi: Fiyat listelerinin yayımlanması ve çelik endüstrisindeki işletmeler tarafından Antlaşmanın III.Ekine uygun olarak özel çeliklerin satışına uyguladıkları satış koşulları hakkında 29 Temmuz 1954 tarih ve 37-54 sayılı Karar.
7. 31963D0023 / OJ 187 24.12.1963 s.2976 / 63/23/ECSC: AKÇT Yüksek Otoritesi: Topluluk demir ve çelik işletmelerinin, Topluluk dışı işletmelerinkine göre kendi kotasyonlarını ayarladıkları işlemleri Yüksek Otoriteye rapor etmelerini isteyen 11 Aralık 1963 tarih ve 23-63 sayılı Karar
8. 31963D0024 / OJ L 187 24.12.1963 s.2977 / 63/24/ECSC: AKÇT Yüksek otoritesi: Topluluk çelik endüstrisindeki işletmelerin, dolaylı ihracat için tenzilat veya özel fiyatlarla ilgili işlemleri Yüksek Otoriteye rapor etmelerini isteyen 11 Aralık 1963 tarih ve 24-63 sayılı Karar
9. 31963D7023 / OJ 187 24.12.1963 s.2976 / 63/7023/ECSC: AKÇT Yüksek Otoritesi: Topluluk demir ve çelik işletmelerinin, Topluluk dışı işletmelerinkine göre kendi kotasyonlarını ayarladıkları işlemleri Yüksek Otoriteye rapor etmelerini isteyen 11 Aralık 1963 tarih ve 23-63 sayılı Karar

Demir ve çelik ile ilgili diğer önlemler

10. 31973S3073 / OJ L 314 15.11.1973 s.1 / 3073/73/ECSC: Bazı EFTA ülkelerinde demir ve çelik ürünlerinin satışı hakkında 31 Ekim 1973 tarih ve 3073/73/ECSC sayılı Komisyon Kararı
11. 31975S0911 / OJ L 088 09.04.1975 s.7 / 911/75/ECSC: Demir ve çelik ürünlerinin Norveç Krallığında satışı hakkında 7 Nisan 1975 tarih ve 911/75/ECSC sayılı Komisyon Kararı
12. 31980S3316 / OJ L 345 20.12.1980 s.16 / 3316/80/ECSC: Demir ve çelik işletmeleri ile ilgili özel ve çabuk bir soruşturma hakkında 18 Aralık 1980 tarih ve 3316/80/ECSC sayılı Komisyon Kararı
13. 31982S2030 / OJ L 218 27.07.1982 s.13 / 2030/82/ECSC: Demir ve çelik endüstrisindeki işletmelerin, tali standarttaki ürünleri ve defolu olanlarla ilgili olarak verecekleri rapor hakkında 26 Temmuz 1982 tarih ve 2030/82/ECSC sayılı Komisyon Kararı
14. 31983D0083 / OJ L 056 03.03.1983 s.25 / 83/83/ECSC: AKTC Antlaşmasının I.Ekindeki listeye birkaç ürün ekleyen 21 Şubat 1983 tarihli Konsey Kararı

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

15. 31983D0247 / OJ L 137 26.05.1983 s.32 / 83/247/EEC: Ormancılık ve ormancılığa dayalı sanayiler ile ilgili Topluluk Politikası konusunda bir Komite kurulması hakkında, 11 Mayıs 1983 tarihli Komisyon Kararı

Yukarıda ilk sırada yer verilen mevzuat (96/413/EC); kamunun sanayideki rolünün yeniden tanımlanması, adil rekabetin sağlanması, sınıai işbirliğinin geliştirilmesi ve fiziki olmayan rekabet faktörlerinin geliştirilmesi amaçlarını esas alan bir politika dokümanı niteliğindedir.

c) Sorumlu Kuruluş

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı konuyla ilgili birincil uygulayıcı kuruluş olmakla birlikte çeşitli hususlar bakımından Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Dış Ticaret Müsteşarlığı ve Rekabet Kurumu da diğer Sorumlu Kuruluşlar olarak yer almaktadırlar. Ayrıca, Türkiye’de AB mevzuatının mütakabili bazı uygulamaları, Sanayi ve Ticaret bakanlığı yanında Bakanlar Kurulu yerine getirmektedir.

d) Nihai Hedef

İlgili AB mevzuatının tam olarak uygulanması sağlanırken, Türk sanayiinin de yeterli rekabet gücü kazanarak ülke için gerekli istihdam ve katma değeri sağlar şekilde gelişimini sürdürmesidir.

II-UYGULAMA YÖNTEMİ

a) Türk Mevzuatının Mevcut Durumu

1. 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (RG:13.12.1994-22140)
2. 98/10 sayılı Araştırma-Geliştirme (AR-GE) Yardımına İlişkin Tebliğ (RG:4.11.98-23513)
3. 3624 sayılı Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı Kurulması Hakkında Kanun (Md.12) (RG:20.4.1990-20498)
4. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
5. 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında KHK (RG:18.6.1984-18435) (Düzeltilmesi var, RG:4.7.1984-18448 Mükerrer)
6. 3003 sayılı Endüstriyel Mamulatin Maliyet ve Satış Fiyatlarının Tespiti Hakkında Kanun (Sanayi ve Ticaret Bakanlığı sorumluluğunda)
7. Sınıai Malların Maliyet ve Toptan Satış Fiyatlarının Kontrolü ve Değerlendirilmesi Hakkında Mevzuat (RG:9.4.1940-4580)

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

8. FKS-78/2-18 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tebliği (RG:28.3.1978-16242)
9. FKS-80/1-1 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının sanayi mamulleri fiyatlarına beyan esası getiren Tebliği (RG:1.2.1980-16887)
10. 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (RG:18.1.85-18639)
11. 3143 sayılı Sanayi ve Ticaret Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin 384 sayılı KHK (RG:3.11.1989-20331)
12. 3274 sayılı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (RG:16.4.1986-19088)
13. 95/7623 No.lu İhracat Rejimi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı (RG:6.1.1996-22515)
14. İhracat Tüzüğü (RG:6.1.1996-22515)
15. 96/8373 sayılı Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile Türkiye Arasında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu Kuran Anlaşmanın Yetki Alanına Giren Ürünlerin Ticareti ile ilgili Anlaşmanın Onaylanmasına dair Karar (RG:1.8.1996-22714)

Yukarıda AB mevzuatına mütakabiliyet bakımından sıralanmış olan Türk Mevzuatı, fonksiyonel açıdan ele alındığında ise aşağıdaki gibi daha basit bir sıralama yapılabilmektedir:

1. VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı
2. Uzun Vadeli Gelişimin (2001-2023) ve VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planının Temel Amaçları ve Stratejisi
3. Yatırımlarda Devlet Yardımları Kararı
4. KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları Kararı
5. İhracatta Devlet Yardımları
6. 4054 sayılı Rekabet Kanunu
7. 3624 sayılı KOSGEB Kanunu
8. İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi Hakkında Mevzuat
9. Dahilde İşleme Rejimi

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

10. Hariçte İşleme Rejimi
11. 4457 sayılı TURKAK Kanunu
12. Gümrük Kanunu

Belirtilen bu mevzuatta, AB mevzuatındaki temel politika amaçlarıyla uyumlu bazı politika ve düzenlemeler yer almaktadır:

- Mevcut teşvik mevzuatında Ar-Ge harcamaları, eğitim faaliyetleri, patent, faydalı model belgesi ve endüstriyel tasarım tescili harcamaları desteklenmektedir.
- KOSGEB'in oluşturduğu KOBİ-NET vasıtasıyla KOBİ'lerin kendi aralarında ve Avrupa'daki firmalar ile işbirliği imkanı yaratılmaktadır.

Bu politikalar ve uygulamalar çerçevesinde sözkonusu AB mevzuatı ile önemli ölçüde uyum sağlandığı düşünülmektedir.

b) Türk Mevzuatında Yapılması Gereken Değişiklikler

Çok sayıda ve karmaşık olan “Yatırımlarda Devlet Yardımları Mevzuatı” sade, anlaşılır ve tek bir çerçeve karar haline getirilecektir. Buna bağlı olarak yatırım teşvik sisteminin basitleştirilmesi ve daha etkin hale getirilmesi için mevcut mevzuatta gerekli değişiklikler en kısa sürede yapılacaktır.

Sanayi alanında uyum sağlanabilecek ilave hususların belirlenmesi, ancak bu mevzuatın önümüzdeki dönemde ilgili bütün kurumlarca gözden geçirilmesiyle gerçekleştirilebilecektir.

Demir-çelik sektörü ile ilgili olarak, 353D0030 nolu düzenleme, Rekabetin korunması açısından, çelik sanayiindeki kuruluşların satış fiyatlarının ve şartlarının tespitinde, anlaşmanın 60. Ve 63. maddelerinde yer alan hususlara uyulmasını kayda bağlayan bir düzenlemedir. AKÇT'yi kuran anlaşmanın 60. Maddesinde, tekel oluşturmaya yönelik girişimler ile alıcının uyuğuna göre farklılık yaratacak satış işlemleri yasaklanmıştır. 353D0030 numaralı karar ile AKÇT Yüksek Otoritesi'nin bu konulardaki yetkisi düzenlenmektedir. Bu konuda ülkemizdeki mevcut düzenlemelerin gözden geçirilmesi uygun olacaktır.

c) Gerekli Kurumsal Değişiklikler

AB mevzuatının uygulamaya geçmesi tek tip bir kurumlar setini gerektirmemektedir. Bunun yerine, örneğin bir ülkede eğer farklı sanayi dalları farklı bakanlıkların sorumluluğuna verilmişse, girişim politikasının ilgili bütün bakanlıkların katılımıyla entegre bir şekilde geliştirilmesi önemli olmaktadır.

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

Buna ilave olarak, ulusal kalkınma planlarını hazırlayan bakanlığın, işlevini yerine getirirken KOBİ ve sanayi politikalarıyla görevli bakanlığa danışması da gerekli görülmektedir.

Yukarıdaki hususlardan ikincisi için Türkiye de bir eksiklik bulunmamaktadır. Birincisi ile ilgili olarak ise, mevzuat uyum çalışmaları sırasında tespit edilebilecek eksiklikler, ilgili bütün tarafların katılımıyla, entegre bir girişim politikasına ulaşmayı sağlayacak düzenlemeleri yaparak, giderilecektir.

AB tarafından asgari mevcut olması gereken anahtar kurumlar olarak sıralanan, özelleştirme ajansı, rekabet otoritesi, kalkınma ajansı (ihracat geliştirme dahil), KOBİ ajansı, ticaret odaları ve iş dünyasını temsil eden derneklerden (yatay ve sektörel) oluşan listenin tamamının muadili kurumlar Türkiye’de mevcuttur.

AB tarafından yerel düzey için örnek olarak listelenen bölgesel kalkınma ajansları ve iş geliştirme merkezlerine (“Euro info centers” dahil) karşılık ülkemizde Güneydoğu Anadolu Bölgesine hizmet veren GAP Bölge Kalkınma İdaresi, MEDA-1 uygulaması sırasında kurulan üç adet iş geliştirme merkezi ve “Euro info center “lar mevcuttur. Ulusal planlama kurumu olan DPT’nin de bölgesel planlama birimleri kurması gündeme alınmıştır.

Sektörle ilgili olarak Türkiye’nin hukuki bakımdan kurumsal bir eksiği gözükmemesine rağmen, bu hukukun uygulanmasına sektördeki reel durumun uyumunun sağlanması için ilave kurumlara ya da bazı özel imkanların oluşturulmasına ihtiyaç hasıl olabilecektir. Bu kapsamda, Türk sanayiinin AB çevre koşullarına uyumunun sağlanabilmesi için, yasa, kontrol ve cezanın yanında, hepsinden önemlisi uyumu kolaylaştırıcı finansal imkanların sanayiciye sunulabilmesi gerekmektedir.

Diğer yandan yalnızca mevzuat uyumu bakımından olmasa bile, iç pazarın rekabetine uyum bakımından Türk sanayiinin AB sanayilerine göre bazı yapısal eksiklikleri, ilave tedbirlerin alınmasını gerektireceğinden, bunlar da bazı yeni kurumların oluşturulmasına neden olabilecektir. Bu kapsamda, KOBİ ağırlıklı Türk sanayisinin entegre Ar-Ge kapasitelerinin olmayışı ve Ar-Ge hizmetleri sektörü ile de gelişmiş ticari bağlantılarının bulunmayışı dikkate alındığında; AB’nin fikri ve sınai mülkiyetin korunmasına yönelik düzenlemelerinin etkin olarak uygulamaya geçmesi, Türk sanayii için know-how transferini kolaylaştırıcı ve Ar-Ge hizmeti sunucuları ile ticari etkileşimi geliştirici katalizör kuruluşların oluşturulmasını gerekli kılmaktadır.

d) Yeni Hukuki Düzenlemelerin Yürürlüğe Girmesine Bağlı Olarak Alınması Gereken Tedbirler

Türk sanayiinin AB düzenlemelerine uyumunun gerektirdiği tedbirler zaman içinde daha çok açıklık kazanacaktır. Ancak norm, standartlar ve tüm teknik mevzuata uyum konusunda bir taraftan mevzuat çalışmaları ve sanayi çevrelerinin AB düzenlemelerini öğrenmesi konularında hizmetlerin üretilmesi

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

gerekirken, diğer yandan bu mevzuatın uygulanmasını temin edecek olan kalite altyapısının bir plan dahilinde geliştirilmesi gerekmektedir.

Sanayinin yapısal sorunları ile ilgili olarak ise, (i) işletmelerin rekabet ortamına uyumları için destek sağlanması, (ii) iç pazara erişimlerinin kolaylaştırılması için AB teknik mevzuatına uyum ve işletme düzeyinde kalite yükseltme politikası uygulayabilmek için destek sağlanması ve (iii) AB çevre mevzuatına uyumun kolaylaştırılması için destek sağlanması gerekmektedir.

Bu kapsamda öncelikle işletmelerin yeniden yapılanmaları ve modernizasyonu teşvik edilmelidir.

İşletmeleri destekleyici altyapıyı geliştirmek kapsamında: (i) teknolojik altyapının geliştirilmesi: sanayi sektörlerine metrolojik ve teknolojik destek sağlanması, teknoloji transferi ajansları oluşturulması, vb.; (ii) teknik altyapının güçlendirilmesi: belgelendirme kuruluşları ve iş geliştirme merkezleri vb.; (iii) sanayi geliştirme ajanslarına destek verilmesi; (iv) sanayi bölgelerinin oluşturulması ve (v) diğer muhtelif önlemlerin desteklenmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki iş hayatının en önemli dezavantajını oluşturan finansal ortamı iyileştirebilmek için kredi imkanları oluşturulması, risk sermayesi, proje bankacılığı ve garanti fonlarının geliştirilmesi ve KOBİ'ler için teknik yardım ve devlet destekleri de içeren özel finansman araçları geliştirilmesi gerekmektedir.

Türkiye'deki sanayi yapısını çeşitlendirmek ve güçlendirmek ve bu sürecin gerektireceği insan kaynaklarını hazırlayabilmek için çeşitli önlemler desteklenmelidir.

Yukarıda sayılan bütün hususları içeren ve Türk ve AB tarafları arasında "Türkiye için Avrupa Stratejisi" kapsamında geliştirilmiş olan "Sanayi Stratejisi" uygulamaya geçirilmelidir.

e) Yeni Hukuki Düzenlemelerin Uygulanması İçin Gereken Ek Personel ve Eğitim İhtiyacı

Bu konuda somut bilgiler uyum süreci içinde geliştirilebilecektir.

f) Gerekli Yatırımlar

Norm, standartlar ve bütün teknik mevzuat konusunda uyum ve sektörü bilgilendirme çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Teknolojinin sektör tabanına yayılımını geliştirmek üzere "know-how" transferini kolaylaştırıcı ve Ar-Ge hizmeti sunucuları ile talep tarafını oluşturan sanayi arasında piyasa oluşturucu düzelemenin gerçekleştirilmesi, ardından piyasadaki gelecek talebe bağlı olarak çeşitli ihtisas alanlarına yönelik hizmet

AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı

(T A S L A K)

kuruluşlarının ve “contracted research” organizasyonlarının geliştirilmesi gerekmektedir. (Bu konu KOBİ bölümünde ele alınacaktır.)

Kalite altyapısının geliştirilmesi konusu, durumu belirleyen bir etüd çalışma ve ardından yapılacak bir fizibilite çerçevesinde planlanabilecektir. Yatırım ihtiyacının büyük miktarlara çıkabileceği düşünülmekte olup, en çok talebi olan laboratuvar kapasitesi eksikliklerinden başlayarak, ulusal kaite altyapısının imkanlar ölçüsünde kademeli olarak geliştirilmesi gerekecektir. Kalite altyapısı alanında ihtiyaç duyulan yatırımların tamamını kamu yatırımı olarak gerçekleştirmek yerine, sektör genelinin yararlanmasına açmak koşuluyla, bir kısım kapasitelerin gerekli teşvik önlemleri devreye sokularak özel sektör tarafından yapılmasının sağlanması yerinde olacaktır.

Yukarıdaki unsurları da içermekte olan, AB ile birlikte geliştirilmiş, “Avrupa Stratejisi” kapsamındaki “Sanayi Stratejisi” uygulamaya konmalıdır. (Bu konu KOBİ bölümünde de ele alınacaktır.)

III-TAKVİM

Sektörün genel olarak uyumu orta vadede tamamlanabilir. Teknik mevzuata uyum çalışması ve kalite altyapısı envanterini ve geliştirme planını ortaya çıkaracak fizibilite çalışmasına kısa vadede başlanmalıdır. Diğer önlemler orta vadede geliştirilmelidir.

IV-FİNANSMAN

Mevzuat uyum çalışması için AB'nin aday MDA ülkeleri için hazırladığı TAIEX, PRAQUE gibi mekanizmalardan yararlanılmalıdır.

Hem AB ajans ve programlarından yararlanmanın finansmanı hem de ilgili kamu kurumlarının kapasitelerinin geliştirilmesi (klasik merkezi idarenin yanında belgelendirme kuruluşları, iş geliştirme merkezleri, teknoloji altyapısı ile ilgili kuruluşlar, sanayi geliştirme ajansları, sanayi bölgeleri vb.) ve sektöre yönelik eğitim/ bilgilendirme türü faaliyetler için hibe finansmana ihtiyaç bulunmaktadır.

Sektöre yapısal destek sağlamak üzere de, hibe ve kredi türünde mali desteklere ihtiyaç bulunmaktadır. Hibelere, kalite alt yapısı alanında etüd çalışmaları ve küçük tutarlı kamu yatırımları için gereksinim duyulması yanında, büyük yatırımlar için sağlanacak kredi finansmanına küçük oranlarda ortak finansman imkanı olarak ve özel sektörü yatırıma yönlendirmek için gerekli teşvik unsurunu oluşturmak ve KOBİ'lere sağlanacak kredi imkanlarının koşullarını iyileştirmek bakımından da ihtiyaç duyulmaktadır. Sanayi sektörünün yeniden yapılanma, modernizasyon ve çevresel yatırım ihtiyaçları ile kamunun altyapıyı güçlendirici yatırım ihtiyaçları için ise büyük tutarlarda kredi imkanlarına gerek duyulmaktadır.